

De redactie van het *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*. Foto: Carla Schoo, Amsterdam, 1997.

Een hoek van de tafel

Abram de Swaan

'De vergadering was bij één van hen aan huis. Er werd veel gepraat, men vond elkaar op vrijwel alle punten en erkende de noodzaak om een groep te vormen en een eigen blad te beginnen. De titel werd gekozen, het programma opgesteld, men beloofde elkaar innige en trouwe samenwerking, en ging opgewonden uiteen, begeesterd over zoveel mooie voornemens.'

Dat is nu vijftientig jaar geleden. Of honderdvijftientig jaar. Want het gezelschap dat zich volgens de aangehaalde woorden van de initiatiefnemer tot redactie transformeerde bestond uit dichters die in het Parijs van 1872 een literair blad oprichtten dat ze *Renaissance* noemden en dat maar kort zou blijven bestaan. Dat gezelschap werd vereeuwigd op een schilderij van Henri

Fantin-Latour (1863-1904), *Un coin de table*, dat nu in het Parijse Musée d'Orsay hangt.*

Honderdentwee jaar later verschijnt voor het eerst het *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*. Dat blad bestaat nu al een kwart eeuw met een redactie waarin drie leden van het eerste uur nog zitting hebben, naast anderen die later aangetreden zijn. De oprichters poseren staand voor het portret, de anderen gezeten, en in precies dezelfde opstelling als op het schilderij van Fantin.

Fantin-Latour heeft naam gemaakt met een drietal schilderijen waarop hij geestverwante kunstenaars had gegroepeerd. De twee eerdere schilderijen waren een eerbetoon, achtereenvolgens aan Delacroix en Manet. Ze waren dus ook bedoeld als artistieke beginselverklaring. Op het derde schilderij, de *Coin de table*, ontbreekt de schilder zelf en komen ook geen bewonderde, bevriende of beroemde collega's voor. Verlaine, zittend ter linkerzijde afgebeeld, was al bekend, Rimbaud, tegenover hem, nog maar nauwelijks (zij waren trouwens geen van beiden redacteuren), en de overige figuren zullen door weinig bezoekers aan de Salon van 1872 herkend zijn.

'Ik ben bij Fantin langs gegaan, die uitventer van eerbewijzen aan tapperijgenieën,' schreef de immer malicieuze Edmond de Goncourt in die dagen. Hij had in één opzicht gelijk: een groepsportret in groot formaat was een huldeblijk dat tot dan toe slechts koningen, edellieden, kerkvorsten, veldheren, regenten en staalmeesters zich hadden laten toebedelen. Fantin daarentegen schilderde zijn kunstbroeders, niet in opdracht, maar naar eigen idee; en niet eens de grootsten, maar een gezelschap van grotendeels onbekende dichters die hij bovendien zelf had uitgekozen: het was *l'art pour l'art*. Hij was er verlegen mee, en zij ook.

In het eerste nummer van hun eigen blad recenseert een redacteur de Salon van 1872 en schrijft even bleu als koket over het portret: 'Een van onze illustere vakbroeders heeft er verscheidene redacteuren van *La Renaissance* in willen zien (en inderdaad herkennen zij zichzelf er ook in).' Maar, vervolgt hij, het gaat de schilder niet om de afgebeelde personages, maar om de uitbeelding van moderne figuren in modern kostuum.

Fantin nam kunstenaars, dichters in dit geval, als model en maakte dus de kunstwereld zelf tot onderwerp van zijn werk.

Daarover gaat het schilderij: over de autonomie van de kunst, op autonome wijze verbeeld. Het gaat over de 'regels van de kunst' zoals de titel luidt van Pierre Bourdieu's studie over Flaubert, die voorop ging in de verovering van een eigenstandig gebied voor de literatuur. Daar moest alleen het literair-esthetisch oordeel gelden en zouden de regels van religie, moraal en politiek niet ter zake doen. De sociale wetenschap heeft dat ideaal van autonomie rechts aan de natuurwetenschap, en links aan de literatuur ontleend.

Daarom staan de redacteuren van het *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* op de foto aan hun hoek van de tafel. Als sociologen poseren zij uiteraard *en groupe*. Nog maar net verstillend na het gemanoevreren om de posities laten ze naar zich kijken, een ietsje gegeneerd en een tikkeltje gestreeld: de redacteuren van het AST. Uit zichzelf waren ze er niet op gekomen en hadden ze het ook niet gedaan: het mocht pas toen het van een ander moest.

Ze voegen zich op hun foto toch met gemak naar de compositie van Fantin, omdat hun onderlinge verhoudingen iets gemeen hebben met de verhoudingen van het schilderij; of omdat er een geestverwantschap is in hun hang naar een autonome vakbeoefening. Tussen de geëngageerde wetenschap van revolutionairen in overheidsdienst, links, en de toegepaste wetenschap van beleidsadviseurs op consultancy basis, rechts, heeft het AST ruimte geschapen voor een relatief autonome wetenschap van de samenleving.

Mocht ik hun blad van een motto voorzien dan zou ik uit voorraad leveren: 'voor de sociale wetenschap: historisch, vergelijkend, empirisch en integrerend'. En moest ik henzelf van een motto voorzien, dan zou ik er een lenen: 'door en door sociaal'.

Zij zouden het daar vast mee oneens zijn, en elk zou het er dan anders mee oneens zijn.

Dit is de gelegenheid om te memoreren wat hen vereent, hoezeer zij elkaar op vrijwel alle punten hebben gevonden, hoe innig en trouw hun samenwerking geweest is, en hoe gestaag hun begeestering gebleven is over zulke mooie voornemens - die ook nog met-terdaad zijn uitgevoerd. Hiep. Hiep. En een luid hoera voor het AST.

* Luce Abélès, *Fantin-Latour; Coin de table*. Paris: Éds. De la Réunion des Musées Nationaux, 1987.